

BEDRİ RAHMI EYUBOĞLU'NUN ŞİİRLERİNDE MEYVE MOTİFİNİN KULLANIMI*

Ayşe YILMAZ BALKAN**

ÖZET

Bu çalışmada, Bedri Rahmi Eyuboğlu'nun şiir kitapları taranarak içinde meyve motifinin geçtiği şiirleri tespit edilmiş, bu tespitten yola çıkılarak şairin meyve motifini şiirlerinde kullanma biçimleri maddeler halinde incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda şairin altmış dört şiirinde meyve motifinin kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca şairin meyvelere duyduğu ilginin şiir kitapları ile sınırlı kalmadığı, nesirlerinde de meyve motifini kullandığı görülmüştür. Bu çalışma ile Bedri Rahmi'nin meyveye duyduğu ilginin onun ressamlığı ile de alakalı olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmanın sonucunda Bedri Rahmi'nin meyve motifini bir sanatkar olarak farklı amaçlarla kullandığı, bu kullanımlarında meyveyi çağrışımlarla zenginleştirerek sanatının önemli bir parçası haline getirdiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler

Bedri Rahmi, şiir, meyve, motif, resim.

Bu çalışmada, Bedri Rahmi Eyuboğlu'nun bütün şiirleri¹ kronolojik sıra ile taranarak meyve motifinin şairin şiirlerindeki kullanımları tespit edilmektedir. Şairin şiir kitaplarının taranması neticesinde altmış dört şiirinde meyve motifinin kullanıldığı tespit edilmiş, ardından da bu şiirlerin tasnifi yapılmıştır. Ancak şiir gibi çok katmanlı, çağrışımları zengin bir metni tek bir başlık altında tasnif etmek oldukça güçtür. Bu bakımdan

---

* Bu çalışma, 7-8 Nisan 2004 tarihinde Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından düzenlenen "Türk Kültüründe Meyve" başlıklı ulusal sempozyumda sunulan bildiri metninin yeniden düzenlenmiş şeklidir.

** Yard. Doç. Dr., Ayşe Yılmaz Balkan, İstanbul Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü. / yilmazayse@hotmail.com

¹ Bedri Rahmi Eyuboğlu, *Beşi Birden ve Dol Karabakır Dol Bütün Şiirleri*, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1985.

içinde meyve geçen bir şiir aynı anda bir kaç başlık altında da görülebilmektedir.

Bu çalışmada Bedri Rahmi'nin şiirleri esas alınmıştır, ancak o şair olmadan önce çok iyi bir ressamdır ve şiirlerinde kuvvetli bir tabiat tutkusu vardır. Şair, yaşama dair her şeyi çok sever, yaşam sarhoşudur adeta, coşku doludur ve hem şiirlerinde hem de resimlerinde bu coşkuyu dile getirir. *Bir Şahit Aramıyor*² şiirinde şair, okuyucusuna şiirini oluşturan temellerin anahtarlarını verir. Şiirde yaşama sevincine tabiatan bir varlık olan erik ağacını şahit tutan şair, “Dağları, kadınları, meyveleri yaşadım.” diyerek onu yaşama bağlayan unsurları zikreder. *İnsan Kasidesi*³ adlı şiirinde “Oğul oğul / Şair olmasına şairsin / Amma velâkin itiraf eyle ki / Hep kadınlara ve meyvelere dairsin / Kabahatin hepsi senin değil / Böyle doğmuşsun / İnsan olmadan önce erkek olmuşsun” diyerek ona yaşama sevinci veren iki unsuru beraberce zikreder. Şairin hayata bakışını çarpıcı bir şekilde veren bu iki şiirin ardından şiirlerin tasnifine geçilebilir:

K a d ı n - M e y v e Ö z d e ş l i ğ i :

Bedri Rahmi'nin bir çok şiirinde kadın ve meyve arasında haz, lezzet gibi açılardan yakın bir ilişki kurulduğu görülmektedir. Bu şiirlerden en meşhuru *Karadut* ve *Karadut II* adlı şiirlerdir. İş Bankası yayınlarından çıkan *Karadut*⁴ adlı şiir kitabının önsözünü yazan şairin oğlu Mehmet Eyuboğlu'nun ifadelerine göre, Bedri Rahmi, *Karadut* adlı şiir kitapçığını sevgilisi Karadut Hanım'ın ölümü üzerine yazmıştır. Bu kitap bir bakıma Karadut Hanıma adanmış bir kitabedir. Karadut Hanım, asıl adı Mari Gerekmezyan olan Ermeni bir heykeltıraştır. 1940'lı yılların başında Bedri Rahmi Güzel Sanatlar Akademisi'nde asistanken Akademi'ye misafir olarak gelmiş, onun bronz bir büstünü yapmıştır. Bedri Rahmi bu büste, onun çeşit çeşit portreleri ve ona yazılmış şiirlerle cevap vermiştir. Bedri Rahmi, 1940-1946 yılları arasında Eren Hanımla evli olmasına rağmen Karadut Hanım'la büyük bir aşk yaşamıştır. Karadut Hanım, 1946 yılında menenjit tüberküloz hastalığı geçirerek vefat eder. Bedri Rahmi, *Karadut* adlı şiir kitabını sevgilisinin ölümünden iki yıl sonra 1948 yılında ona

² Eyuboğlu, 1985, s. 57.

³ Eyuboğlu, 1985, s.124

⁴ Bedri Rahmi Eyuboğlu, *Karadut*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2002.

ithafen yayırlar. Şair, *Karadut*⁵ şiirinde sevgilisini anlatırken türlü türlü benzetmeler kullanır. Şiirde sevgili, meyvelerden karaduta, nara ve ayvaya benzetilir:

Karadutum, çatal karam, çingenem
 Nar tanem, nur tanem, bir tanem
 Ağaç isem dalımsın salkım saçak
 Petek isem balımsın ağulum
 Günahımsın, vebalimsin.
 Dili mercan, dizi mercan, dişi mercan
 Yoluna bir can koyduğum
 Gökte ararken yerde bulduğum
 Karadutum, çatal karam, çingenem
 Daha nem olacaktın bir tanem
 Gülen ayvam, ağlayan narımsın
 Kadınım, kırsığım, karımsın.

*Karadut II*⁶ şiirinde şair yine sevgilisine hitap eder. Ancak bu şiirde meyve motifi başlık dışında kullanılmaz. “Karam, karam / Kaşı karam, gözü karam, bahtı karam / Sıla kokar, arzu tüter / Ilgıt ılgıt buram buram.” Mısralarını şiirde iki kez tekrar eden şair, şiirini de “Sensiz bana canım dünya haram olsun.” diyerek bitirir. Şair sevgilisini pek çok resminde de yaşatmıştır. Bu resimler onun ölümünden sonra 1979’da açılan *Karadut* adlı sergide yer almıştır.

Şair, *Çıkma*⁷ adlı şiirinde “Elmayı dilime / Kadını gönlüme göre yaratırsın / Sonra bunları cehennem dibine sürer / Beni melûl mahzun aratırsın.” Mısralarında kadın ve elma motifini yasak meyve motifini çağrıştıracak şekilde kullanır ve elma ile kadın arasında özdeşlik kurar. *Üçüncü Mektup*⁸ adlı şiirde de “Yine aynı Adem / Yine aynı Havva / Yine aynı elma / Yine aynı armut” mısralarında da şairin bu defa Adem ve Havva’nın ismini de zikrederek yasak meyveye telmih yaptığı görülür. Cahit Sıtkı Tarancı’nın da tıpkı Bedri Rahmi gibi elmaya yasak meyve

⁵ Eyuboğlu, 2002, s.102.

⁶ Eyuboğlu 2002, s.110.

⁷ Eyuboğlu 1985, s.88.

⁸ Eyuboğlu 1985,s. 17.

olarak telmih yaptığı bir şiiri vardır. Şair, “Allah’ı Ararken”⁹ adlı şiirinde: Bilirim ne yapsam hata, / Yanlış attığım her adım; / Ellerim elma dalında; / Adem’le Havva ecdadım.” diyerek işlediği günahları Adem ile Havva’nın işlediği ilk günahla ilişkilendirerek mazur görülme ister.

Şair, *Bir Şahit Aranıyor*¹⁰ adlı şiirinde “ Yaşadım! / Avuçlarımın gücü yettiği kadar / Dağları, kadınları, meyveleri / Yaşadım!” mısralarıyla kadın ve meyve arasında özdeşlik kurar.

Şair, *İnsan Kasidesi*¹¹ adlı şiirinde kendi kendine hitap eder ve kendi zaviyesinden insanın hikayesini anlatır. Şiirde kadın ve meyvenin haz unsurları olarak birlikte zikredildiği görülür.

*Çakıl*¹² adlı şiirde şair sevgilisini düşünürken içinde bir erik ağacının tepeden tırnağa donandığını, deliler gibi döndüğünü, döndükçe yumak yumak çözüldüğünü ve çözüldükçe küçüldüğünü söyler. Sonra bu ağaç şairin ağızında masmavi bir eriğe dönüşür ve dokundukça dudaklarını yakar. Bu şiirde şair, yüreğinde sevgilisine duyduğu aşkı erik ağacına benzetir. Bu ağaç, dallarıyla, meyveleriyle kökleriyle şairin yüreğini esir almıştır ve bu ağacın meyveleri de tıpkı aşkın kendisi gibi yakıcıdır. Şair bu meyvelere dudaklarını dokunduramaz, çünkü bu meyveler dudaklarını yakar.

*İstanbul Destanı*¹³ adlı şiirde şair, İstanbul’u düşününce aklına bir sepet kınalı yapıncak geldiğini söyler. Bundan sonra ise şairin kadınla kınalı yapıncak arasında bağ kurduğu görülür. Bu kadın boylu posludur, dudaklarında kınalı yapıncanın balı vardır ve güzelliği o kadar sarhoş edicidir ki şair onun için “bir şarap mahzeninde doğmuş olmalı” ifadesini kullanılır. Bu şiirde de diğer kadın meyve özdeşliği kurulan şiirlerde olduğu gibi kadın meyve ve haz arasında kuvvetli bir münasebet kurulmuştur.

*Yeşil*¹⁴ adlı şiirde şair “Kiraz ucuz kadınlar pahalı” mısrayla kadınlarla kiraz arasında özdeşlik kurar.

⁹ Cahit Sıtkı Tarancı, *Otuz Beş Yaş Bütün Şiirleri*, Can Yayınları, İstanbul: Tarihsiz, s.137.

¹⁰ Eyuboğlu 1985, s.57.

¹¹ Eyuboğlu 1985, s.124.

¹² Eyuboğlu 1985, s.173.

¹³ Eyuboğlu 1985, s.180.

¹⁴ Eyuboğlu 1985, s.81.

*Kırk Odalı Konak*¹⁵ adlı şiirde kadının sesi için “Sesi, bir muz kadar lezzetli” ifadesi kullanılmıştır.

Şairin Dünyası ve Meyve:

*Paramparça*¹⁶ adlı şiirinde şair, “Ağaç bütün / Işık bütün / Meyve bütün / Benim dünyam paramparça” diyerek kendi dünyasını anlatırken tabiata ait unsurları kullanmış, bu vesileyle tabiata duyduğu yakınlığı ifade etmiştir.

*Sitem*¹⁷ adlı meşhur şiirine şair, “Önde zeytin ağaçları arkasında yâr / Sene 1946 / Mevsim / Sonbahar” diye başlar. Şiirin devamında şairin çok büyük bir acının pençesinde kıvrandığı görülür. Bu durum şairin biyografisiyle yakından ilgilidir. 1946, şairin “Karadutum” dediği sevgilisinin öldüğü yıldır. Şair sevgilisine şu sözlerle hitap eder:

Önde zeytin ağaçları neyleyim neyleyim
Dalları neyleyim.
Yâr yoluna dökülmedik dilleri neyleyim
Yâr yâr
Seni kara saplı bir bıçak gibi sineme sapladılar
Değirmen misali döner başım
Sevda değil bu bir hışım
Gel gör beni darmadağın
Tel tel çözülüp kalmışım
Yâr yâr
Canımın çekirdeğinde diken
Gözümün bebeğinde sitem var.

Bu şiirde şairin kullandığı “canımın çekirdeği” ifadesinden hareketle şairin kendisi ile meyve arasında özdeşlik kurduğu söylenebilir.

*Tadım Benim*¹⁸ şiirinde şair “İçimde bir meyve büyür / Acı mı tatlı mı bilmem / İçimde bir meyve büyür / Diri olmasına diri / Ağır olmasına ağır / Böylesine tadım benim, tuzum benim / Dal dayanmaz can dayanır” mıs-

¹⁵ Eyuboğlu 1985, s.50.

¹⁶ Eyuboğlu, 2002, s.31.

¹⁷ Eyuboğlu 1985, s.103.

¹⁸ Eyuboğlu, 1985, s.111.

ralarıyla kendisini bir ağaca benzetir ve içinde bir meyvenin dallanıp budaklandığını ifade eder. Fakat bu öyle bir meyvedir ki, bu meyveye dal dayanmaz, ama şairin canı dayanır.

*Yeşil*¹⁹ adlı şiirde şair, “Ellerin dert görmesin dut ağacı / Tomur tomur tomurcuklanıyor kanımda südün / Dört mevsimi bir nefeste içip büyüdüm / Sevincinden birer birer çatlıyor dallarım / Baştan başa donanıyor damarlarım / İsterse bir saniye sürsün ömrüm artık doyarım.” Mısralarıyla bu defa kendisini bir ağaç olarak tasavvur eder.

Şair *Bahar-ı Teranedar*²⁰ adlı şiirinde “Olgun bir dut ağacı gibi sarsılan göklerimden / Rüyalar dökülüyor / Yıldızlar dökülüyor / Bir yıldırım hızı ile toprağa saplanıp kalan çocukluğum / Kızıl bir havuç gibi yerinden sökülüyor” mısralarında kendi iç dünyası ile meyve arasında paralellik kurmuştur.

Şairin eşine hitaben yazdığı *Eren’e Mektup*²¹ adlı şiirde insanla meyve arasında bağlantı kurulur. Verimli insan meyve veren ağaca benzetilir: “Ne güç bir ağaç misali meyve verebilmek / Sonra kendi ellerimizle devşirebilmek kendi meyvemizi / Uzatabilmek insanlara; alın taze taze diyebilmek / Bir ağaç kadar titiz, bir ağaç kadar temiz / Bir ağaç kadar hilesiz hurdasız ve peygambercesine ahmak / Sormadan çektiğimiz çilenin hesabını / Meyvelerimizin cana değdiğini duymak.”

*Sevda Üstüne*²² şiirinde şair, insan ve meyve arasında özdeşlik kurar ve insanın da meyve ağaçları gibi verimli olması gerektiği görüşünü savunur: “Bir tek meyve veren dalı kesmeli / İnsan dediğin derya misali / Üstünde milyonlarca dalga / İçinde kıyametler kopmalı / İnsan dediğin derya misali / Uçsuz bucaksız olmalı.”

*Karanlığın Eti*²³ adlı şiirde şair “Ben bir meyve ağacıyım” mısrasını kullanarak kendisini meyve ağacı gibi düşünür.

¹⁹ Eyuboğlu 1985, s.81

²⁰ Eyuboğlu, 1985, s.59.

²¹ Eyuboğlu, 1985, s.128.

²² Eyuboğlu, 1985, s.153.

²³ Eyuboğlu, 1985, s.313.

Tabiat, Ağaç ve Toprak Sevgisi:

*Şehirdekilere Gazel*²⁴ adlı şiirinde Bedri Rahmi, ağaçların birer birer yok edilmesiyle çirkin beton yığınlarına dönüşen şehrin içindeki duyarsız insanlara seslenir. Bu insanların toprakla, ağaçla, tabiatla kopukluklarından bahseder ve ağaçların böyle insanlara meyve vermesini anlamsız bularak bu konudaki isyanını “Ağaç meyvelerini yiyebilse” mısraıyla dile getirir.

*Açıl Toprak Açıl*²⁵ adlı şiirde, “Açıl toprak açıl! / Yabani incirin dallarına süt yürüsün. / Bize meyvelerini dirhem dirhem sunan / Emektar ağaçlarından özünü / Piç fidanlarından meyveni esirgeme / Bize gölgesinden başka / Verecek şeyi olmayan kısır dallar; / Yepyeni meyvelerle bezensin” mısralarında şairin toprağa, ağaca, meyveye candan, sıcak, coşku dolu bir dille seslendiği görülür.

Şair, *7 Tane Erik Ağacı*²⁶ adlı şiirinde biraz da ironik bir üslup kullanarak yedi tane erik ağacının yerine apartman yapmak için kesilişini ve bundan duyduğu acıyı anlatır. Şiirde yedi erik ağacı insana benzetilmiş, ağaçların saçlarından tutulup birer birer köklerinin sökülmesi anlatılmıştır. Şimdi ise onların yerine ensesi ceketinden iki parmak dışarda, üç katlı, tombalak, hacıyatmaza benzeyen bir apartman kurulmuştur. Şair şiirini, sıska, çelimsiz fakat son yaprağına, son eriğine kadar cömert olan bu yedi erik ağacına veda ederek bitirir.

*Delî mi Ne*²⁷ adlı şiirde şair biraz da mizahi bir üslupla üzerinde taşıyamayacağı kadar çok meyvesi bulunan bir vişne ağacını anlatır. Vişneye “delifişek” diye seslenir ve “boyuna posuna bak bastıbacak, dalların kırılacak” diye senli benli konuşur.

*Ağaca Bak*²⁸ adlı şiirde şair sırasıyla; tohuma, fidana, ağaca ve meyveye duyduğu sevgiyi mısralara döker. Bu şiirde geçen meyve elmadır.

²⁴ Eyuboğlu, 1985, s.79.

²⁵ Eyuboğlu, 1985, s.33.

²⁶ Eyuboğlu, 1985, s.157.

²⁷ Eyuboğlu, 1985, s.229.

²⁸ Eyuboğlu, 1985, s.353.

Şairin, Oğlu Mehmed'e Hitaben Yazdığı Şiirlerde Meyve

Şairin Oğlu Mehmed'e hitaben yazdığı şiirlerde de meyve motifini kullandığı görülmektedir. Bu şiirlerden *Oğlum Mehmed'e Gökyüzünü Takdim Ederim*²⁹ başlıklı şiir ile *Oğlum Mehmed'e Meyvelerimizi Takdim Ederim*³⁰ başlıklı şiirde şair dut ve ölüm arasında paralellik kurmuştur. *Oğlum Mehmed'e Meyvelerimizi Takdim Ederim* adlı şiirde şair, oğluya meyvelerin kendisinde uyandırdığı çağrışımları paylaşır. Bu şiirde şair, insanla meyve ve tabiat arasında çoşkulu bir dostluk kurmuştur: “Isır meyveleri tosunum birer birer / İnsan oğlu cennetlerin en güzeline / Meyveleri ısırarak gider. / Oğlum Mehmed'e meyvelerimizi takdim ederim / Dilerim Allah'tan / Meyve ağaçları sıralansın ömrün boyunca / Hazzın biri tükenmeden / Öteki yansın dallarda alev alev / Ve rüyalarına salkımların büyüğü dolsun / Cürmün çağla taşlamaktan / Yaran böğürtlen dikenlerinden / Ölümün ağulu dutlardan olsun.”

*Oğlum Mehmed'e Ağaçlarımızı Takdim Ederim*³¹ başlıklı şiirde şair, biraz da mizahî bir üslup kullanarak oğluna ağaçları adeta ikinci evladıymış gibi anlatır: “Şu karşıkı yeşil yumağa ağaç derler / O da senin gibi elimizde büyüdü / Yalnız ne altını kirletir / Ne de öksürürdü. / Biz bu ağaçları uzak ormanlardan getirdik / Meyveleri zehir zıkkım / Dallarını diken içerisinde / Köklerini köstebekler kemirirdi / Biz bu ağaçlara evlat gibi baktık tosunum.”

*Sana Acımayı Öğreteceğim*³² şiirinde şair oğluna, “Sana bir incir yaprağına bakmasını öğreteceğim / Kendi avuçlarının içinde seyahati / Ve gökyüzünün her yerde mavi olduğunu öğreteceğim” mısralarıyla tabiatla insan ruhu arasında kurduğu çoşkulu paylaşımı ifade eder.

*Aslını Ararsan*³³ şiirinde şair oğluna “Aslını ararsan / Biz bu dünyada her şeyi olmuş bitmiş bulduk” mısralarıyla başlayarak tabiatdaki düzenin dünya var olduğundan beri böyle gelip böyle gittiğini, insanoğlunun var olan düzeni hazır bulduğunu biraz da mizahi bir üslupla anlatır ve mey-

²⁹ Eyuboğlu, 1985, s.37.

³⁰ Eyuboğlu, 1985, s.39.

³¹ Eyuboğlu, 1985, s.40.

³² Eyuboğlu, 1985, s.41.

³³ Eyuboğlu, 1985, s.43.

veyi şu mısralarda kullanır: “Petekler dolmuş ağzına kadar / Narlar yarılmış / Aslını ararsan / Ne mevsimlerin birbirine değdiği yeri / Ne bulutları ne karanfilleri / Ne yıldızların niçin uçtuğunu / Ne de insanların niçin göçtüğünü biliriz.”

Başlığı Meyve Olan Şiirler:

Bedri Rahmi sanat yazılarının toplandığı *Delifışek Sanat Yazıları* adlı kitabında³⁴ yer alan *Caneriği*³⁵ adlı denemesinde, “can” kelimesini tesadüfen seçmediğini “can” kelimesinin dilimizin en çok işlenmiş, en iyi bilmiş, en lezzetli kelimelerinden biri olduğunu söylemektedir.

Şair, *Can Eriği*³⁶ adlı şiirinde “Bir erik kopardım can dalından; / İçi can dolu / Adı can, yaprağı can, lezzeti candır.” Mısralarıyla can eriğinin kendisinde bıraktığı çağrışımları okuyucusuyla paylaşmaya başlar, şiirin devamında ise “can” kelimesi şiirde farklı anlamlarıyla kullanılır.

*Karabiber*³⁷ adlı şiirde şair, İzmir’de gördüğü bir karabiber ağacını anlatır. Şair, karabiberin çiçek mi meyve mi tohum mu olduğuna karar veremez. Bu şiirde karabiber ağacı vesilesiyle annesinden de bahseden şair, avuç içi kadar saksılarda asma kütükleri yeşerten annesinin bu ağacı görse sevincinden ağlayacağını belirtir. Bu mısralar, ağaçları, tabiatı, çiçekleri çok seven, onları bir kardeş gibi bağrına basan şairin ilk ağaç sevgisini kimden aldığını göstermesi bakımından manidardır.

*Mavi Portakal*³⁸ adlı şiirde şair, masal unsurlarını şiirinde kullanır. Şaire göre mavili turunculu portakalı beraberce iştahla ısırılmışızdır ve dudaklarımızın kenarından zamanın balı damlamıştır. Mavi portakalın kabuklarını Tuna’ya, çekirdeklerini ise Akdeniz’e atmış dünyamıza dünya gözü ile bakmışızdır.

*Mürdüm*³⁹ adlı şiirde şair mürdüm ağacını büyük bir sevgiyle anlatır: Bu ağaç telli, pullu gül fidanı boyludur. Dalına saksıya konar, beline

³⁴ Bedri Rahmi Eyuboğlu, *Delifışek Sanat Yazıları*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1975.

³⁵ Eyuboğlu, 1975, s.26.

³⁶ Eyuboğlu, 1985, s.29.

³⁷ Eyuboğlu, 1985, s.168.

³⁸ Eyuboğlu, 1985, s.212.

³⁹ Eyuboğlu, 1985, s.227.

salıncaklar kurulur, yoluna kurbanlar adanır. Şair, şiiri ağacın ağzından söylediği şu tekerleme ile bitirir: “Bir ağacım adım mürdüm/ Efendim istedi büyüdüm /Uzadım geçtim boyunu /Gölgeme kurdum evimi”

*Badem*⁴⁰ adlı şiirde mizahi bir üslup kullanan şair, badem çeşitlerini saydıktan sonra “Ulan badem deli edersin adamı” mısraıyla şiiri bitirir.

*Çitlenbik*⁴¹ adlı şiirde şair çitlenbik ağacından “komşu çitlenbik” diye bahseder.

*İri Şeftali*⁴² adlı şiirde şair doğrudan şeftali ağacına hitap eder ve onu eken, kurttan kuştan koruyan, huyuna suyuna titreyen, evlat gibi devşiren, öpe öpe sandıklayan köylü ellerine minnettarlığını ifade eder ve sonunda “Senden aldığımız kadarını sana verebileceğimiz günler gelmeyecek mi?” ifadesiyle köylülerimize emeğinin karşılığının verilmemesinden dolayı duyduğu ezikliği anlatır.

*Elmanın Kabuğu*⁴³ adlı şiirde şair biraz da mizahi bir üslupla elmayı kabuğunu soyarak yiyenlere çıkışır ve soyulmuş elmanın cascavlak kalacağını tir tir titreyip üşüyeceğini söyler. Ona göre gül yanaksız elma beş para etmez, zaten armudun iyisini ayılar, elmanın soyulmuşunu da kibarlar yer.

*Üzüm Yeşili*⁴⁴ adlı şiirde şair “Gel benim üzüm yeşilim” mısramı şiir boyunca tekrar eder. Üzüm yeşiliyle birlikte zeytine, çam ağacına, nar ağacına ve Trabzon üzümüne gitmek ister. Aynı zamanda ressam olan Bedri Rahmi, renklere şiirler yazmış, onları şiirinde kişileştirerek kullanmıştır. Üzüm yeşili de bunu mizahi bir üslupla gerçekleştirdiği şiirlerinden biridir.

Baharın ve Yazın Müjdeleyicisi Olarak Meyve:

*Hele Bir Başlasın*⁴⁵ adlı şiirinde şairin “Hele bir başlasın ılık yaz yağmurları. İçimdeki çocuk! / Dudaklarında kalın kabuklu bir portakal kokusu, / Tabanlarında, kınalı keklükleri bol dağların rüzgarı karıncalansın... / Hele bir kere dallarda sallansın / İri kalçaları şeftalilerin / Hele bir armut

⁴⁰ Eyuboğlu, 1985, s.279.

⁴¹ Eyuboğlu, 1985, s.282.

⁴² Eyuboğlu, 1985, s.337.

⁴³ Eyuboğlu, 1985, s.339.

⁴⁴ Eyuboğlu, 1985, s.358.

⁴⁵ Eyuboğlu, 1985, s.53.

ağacı temmuzu yüklensin / Hele bir kerrecik daha yalınayak yere değsin
içimdeki çocuk” mısralarıyla meyveleri baharın ve yazın müjdecisi olarak
kullandığı görülmektedir.

*Kiraz Ayı*⁴⁶ isminde bir deneme kitabı da olan şair, aynı adlı deneme-
sinde kiraz için şu ifadeleri kullanır: “Bence kiraz baharla yazın kucaklaş-
malarından doğan kırmızı, ılık bir öpücüktür.” *Kiraz Ayı Geliyor*⁴⁷ adlı şiir-
de de şairin kirazı yazı müjdeleyen meyve olarak kullandığı görülür:
“Kiraz ayı geliyor çocuklar! İlk gün onar tanelik kiraz demetleri / Sonra
ağzına kadar dolu kiraz sepetleri / Daha sonra pembe bir çift kulağın arka-
sından bakan sarı kirazların bal rengi gözleri / Ve nihayet boşalan sepetler
/ Boşalan evler kadar boş kiraz ağaçları (...)”

Geçmişe Özlem:

*Bir Gemi Vardı*⁴⁸ şiirinde şair, Yafa portakalları taşıyan bir gemiyi
anlatırken meyve motifini geçmişe özlem unsuru olarak kullanır. Bu gemi
büyük, beyaz ve rahattır. Gamsız, kasvetsiz ve kalender, şarkılar içinde
gelip şarkılar içinde gitmektedir. Tam şairin evinin önünde durmaktadır.
Ancak bir gün savaş çıkar ve gemi de hayale karışır. Bu şiirde şair, Yafa
portakalları taşıyan beyaz gemi vasıtasıyla çocukluk günlerini hatırlar ve o
günlere derin bir özlem duyar.

Doldurma Mısra Olarak Meyve Motifinin Kullanımı

*Yar Yüreğim Yar*⁴⁹ şiirinde “Elmayı ikiye böldüler / İçinden kurt çıktık-
ğın gördüler” mısralarını şiire başlamak için doldurma mısra olarak kul-
lanıldığı görülür.

*Durulsana*⁵⁰ şiirinde “Dalları bastı kiraz / Yolları kesti kiraz” mısraları
da doldurma mısra olarak kullanılır.

*Susadım*⁵¹ şiirinde “Üç tane elma soydular üç tane portakal” mısraının
kullanımı da benzer şekildedir. Ayrıca bu şiirdeki “Seni düşündüm kadı-

⁴⁶ Bedri Rahmi Eyuboğlu, , *Kiraz Ayı Yazılar 1936-1938*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2003.

⁴⁷ Eyuboğlu, 1985, s.54.

⁴⁸ Eyuboğlu, 1985, s.95.

⁴⁹ Eyuboğlu, 1985, s.69.

⁵⁰ Eyuboğlu, 1985, s.93.

⁵¹ Eyuboğlu, 1985, s.62.

nım şükrederek / Su gibi aziz olasın her daim / Ekmek kadar mübarek” mısraları da Cahit Sıtkı’nın *Desem ki* şiirini hatırlatır.

*Müjde*⁵² şiirinde “Portakal kabuğundan / Kavun diliminden” mısraları doldurma mısra olarak kullanılır.

*Elhamdülillah*⁵³ şiirinde “Meyveler birbirlerini ısırmadan büyüdüler / Büyük balıklar küçük balıkları yedi / Biz de büyük balıkları yedik” mısralarıyla şiire giriş yapılır.

*Türküler Dolusu*⁵⁴ şiirinde “Kirazın derisinin altında kiraz / Narın içinde nar / Benim yüreğimde boylu boyunca memleketim var” şeklinde şiire giriş mısralarında meyve geçer.

Benzetme unsuru olarak meyve:

Yar Yüreğin Yar şiirinde şair aşkı tasvir ederken “Belki vişne çiçekleri kadar beyaz ılık” ifadesini kullanır.

*Hizmetçiler*⁵⁵ şiirinde “Ayva gibi çürüyen vücut” olarak geçerken meyvenin çürümesi ile vücudun sağlığını yitirmesi arasında benzerlik kurulur.

*Miskin*⁵⁶ adlı şiirde şair, “Gözlerin bir çift kızcılık yaprağı gibi sallanır” mısraında gözlerin hareketi ile yaprağın rüzgarın etkisi ile sallanışı arasında benzerlik kurmuştur.

*Birinci Mektup*⁵⁷ adlı şiirde şair “Güneşin böler günlerimizi / Bir portakal gibi ortasından ikiye / Yarısını kullanın yer, yarısını geceler” mısralarıyla güneş ve portakal arasındaki renk benzerliğinden istifade ederek portakalın ortadan ikiye bölünüşü ile günlerin gece ve gündüz olarak ikiye bölünüşü arasında benzerlik kurmuştur. Bu şiirin devamında “Ve hep aynı meyve, aynı dilimler, aynı hediye gündüzün” mısralarında da benzer bir kullanım olduğu görülür.

*Beşinci Mektup*⁵⁸ şiirinde “Nar taneleri gibi serpip kanımı” mısraıyla, kanın rengi ile narın rengi arasında benzerlik kurulmuştur.

⁵² Eyuboğlu, 1985, s.98.

⁵³ Eyuboğlu, 1985, s.27.

⁵⁴ Eyuboğlu, 1985, s.139.

⁵⁵ Eyuboğlu, 1985, s.72.

⁵⁶ Eyuboğlu, 1985, s.90.

⁵⁷ Eyuboğlu, 1985, s.13.

⁵⁸ Eyuboğlu, 1985, s.21.

*Bahçeler Dolusu*⁵⁹ adlı şiirde şair, “Ve can çilek gibi ağzımda / Her nefes bir erik dalı” mısralarıyla can çileğe, nefes erik dalına benzetilir. Aynı şiirde “Günahı ayva gibi dişlediler” ifadesinde de meyve benzetme unsuru olarak kullanılır.

*Kiraz Ayı Geliyor*⁶⁰ adlı şiirde dağlar kütürdeyerek yarılan bir karpuzla benzetilir.

*Başka Bir Güneşin Altında*⁶¹ başlıklı şiirde “Müstemlekelerini bir muz kadar suhûletle soyanlar” şeklinde muz benzetme unsuru olarak kullanılır.

*Yar Yüreğim Yar*⁶² adlı şiirinde “Nar taneleri gibi gülemedim” mısralarını kullanarak gülmek ile nar arasında benzerlik kurmuştur.

Mizahî Üslupla Yazılmış Şiirlerde Meyve:

Bedri Rahmi'nin bir çok şiirinde mizahi bir üslup kullandığı görülür. Bu başlık altında, meyvelerle, ağaçlarla senli benli bir üslupla konuşan şairin bu üslubu belirgin hale getirdiği şiirlerine bir kaç örnek verilebilir:

Şairin *İkinci İstida*⁶³ adlı şiirinin “Yusufcuk kuşu incir ağacına kondu / Balları damlayan incirleri delik deşik etti / Sonra metelik vermeden çekip gitti / Ben de incirlere uzanacak oldum / Kıyametler koptu” mısralarında böyle bir kullanım vardır.”

Şairin *Deli mi Ne?...*⁶⁴ başlıklı şiirinde “Deli vişne / Deli fişek / Delirdin mi sen / Delirdin mi sen / Dalların Kırılacak / Deli mi ne / Bastıbacak / Boyuna bosuna bak” mısralarında da böyle bir üslup vardır.

*Üçüncü Mektup*⁶⁵ adlı şiirdeki “Nara sormuşlar: -Tanelerin kaç tane? / -Yiyenler saysın bana ne demiş?...” mısraları da benzer bir üslupta yazılmıştır.

*Merhaba*⁶⁶ adlı şiirdeki “Senin canın kiraz çekmiş Şubatın ortasında / Kiraz ağacı ne haltetsin” mısraları da bu üsluba örnek gösterilebilir.

⁵⁹ Eyuboğlu, 1985, s.46.

⁶⁰ Eyuboğlu, 1985, s.54.

⁶¹ Eyuboğlu, 1985, s.298.

⁶² Eyuboğlu, 1985, s.62.

⁶³ Eyuboğlu, 1985, s.24.

⁶⁴ Eyuboğlu, 1985, s.229.

⁶⁵ Eyuboğlu, 1985, s.17.

⁶⁶ Eyuboğlu, 1985, s.350.

Deyim ve Atasözlerinin İçinde Meyvenin Kullanımı

*Güzel ile Faydalı*⁶⁷ şiirinde “ocağına incir dikmek” deyimini geçer.

*Türküler Dolusu*⁶⁸ şiirinde “Elma dalından uzağa düşmez.” şeklinde atasözü olarak geçer.

*Sabır ile Koruk*⁶⁹ şiirinde “Sabır ile koruk helva olsaydı” dizesiyle atasözüne telmih yapılır.

*Ebabil Kuşları*⁷⁰ adlı şiirinde “Kel ölür sırma saçlı olur, kör olur badem gözlü olur.” şeklindeki atasözü geçer.

Bu çalışmada, Bedri Rahmi Eyuboğlu'nun tüm şiirleri taranmış ve içinde meyve geçen şiirleri tasnife tâbî tutulmuştur. Bu tasnif neticesinde şairin meyve motifini birbirinden çok farklı amaçlarla, çok geniş bir çerçevede kullandığı tespit edilmiştir. Esasen sanatkâr için malzemenin sınırı yoktur. O, herkesin sıradan bir bakışla baktığı bir nesneyi sanatına malzeme yapabilir ve neticede sanat eseri ortaya çıkar. Bu çalışma sonucunda görülmüştür ki Bedri Rahmi de sofraların lezzetli misafiri olan meyveyi eserinin malzemesi haline getirmiş ve onu zengin çağrışım gücüyle bambaşka bir varlık haline getirerek eserlerinde kullanmıştır.

“THE USAGE OF FRUIT MOTIF IN THE POEMS OF BEDRI RAHMI”

Abstract

In this work, by searching Bedri Rahmi Eyuboğlu's poem books, it has been discovered his poems which have motif of fruit in; by setting out this discovery, it's examined the forms of his using fruit motif in his poems item by item. As a conclusion of this study, it was brought to light that the Poet had used fruit motif in his 64 poets. Besides, it's figured out that the interest of the Poet to fruits is not limited only by his poems; also he used fruit motif in his proses. With this work, it has been discovered that the interest of Bedri Rahmi to fruit is relevant to his being painter. As a result of this work it has been seen that, as an artist, Bedri Rahmi had used fruit motif with diferent aims, in these usages, enriching fruit by connotations, brought the fruit as an important part of art.

Keywords

Bedri Rahmi, poem, fruit, motif, painting.

⁶⁷ Eyuboğlu, 1985, s.115.

⁶⁸ Eyuboğlu, 1985, s.139.

⁶⁹ Eyuboğlu, 1985, s.225.

⁷⁰ Eyuboğlu, 1985, s.71.